



קרן אניאס ובני שטינמץ
The Agnes & Beny Steinmetz Foundation



מערכי שירותים יישוביים

לגיל הרך

דוח מסכם לשנת

2012



3	מבוא
4	עבודת הקרן בתחום הגיל הרך
5	עקרונות עבודה
5	תנאים מנבאי הצלחה
6	סיכום תשע"ב 2012
6	שיתופי פעולה ברמה הארצית
6	פורומים מקצועיים
7	למידת עמיתים
7	העשייה ברשויות
8	מיפוי הישובים שבהם תומכת הקרן-הקמת יחידה עירונית לגיל הרך
9-12	מנהלי מחלקות החינוך מספרים על יישום המודל ברשויות
13	טבלת הפעילות לגיל הרך ברשויות
14-15	נתונים כמותיים

*הצילומים שמופיעים בדו"ח זה הינם צילומי אילוסטרציה שנעשו במהלך פעילויות במרכז הפעוט בטירת הכרמל, תודתנו להורים ולילדים.



.....

השנה החולפת הייתה השנה החמישית לפעילות קרן שטינמץ לקידום תחום הגיל הרך. שנה בה ניתן היה לראות את הדרך, את ההצלחות ואת האתגרים.

הקרן גיבשה ומקדמת מודל פעולה למיסוד תחום הגיל הרך ברשויות המקומיות, לקידום העשייה האינטגרטיבית והמקצועית למען הילדים, ומשפחותיהם.

המודל הרשומי משמעותו: הקמת תחום הגיל הרך ברשות המקומית בהובלה מקצועית, במסגרת אגפי החינוך, בגיבוי ראש הרשות ובשיתוף כל נותני השירותים לגיל הרך ברשות. בתחילת הדרך, לפני כחמש שנים, המודל הזה נראה כיעד קשה להשגה, כ"חלום רחוק". היום אפשר כבר אפשר לראות אותו הולך ומתממש.

במהלך השנים התקיימו עשרות פגישות עם ראשי רשויות במטרה להעלות את המודעות לתחום הגיל הרך, את נחיצות השירות הרשומי ואת אופי השותפויות המתחייבות מכך. העמידה הבלתי מתפשרת על אופי השירות הרשומי, שחיוני כי יוקם במסגרת הרשויות המקומיות ובאחריותן, הוכיחה את עצמה. כיום מוקמות מחלקות מקצועיות לגיל הרך במספר הולך וגדל של רשויות מקומיות ואנו מקווים שהרשויות שכבר בחרו לעשות זאת יסחפו אחריהן גם רשויות נוספות ויתחולל השינוי שכל כך נחוץ בתחום זה.

ברמה הארצית – בשנה החולפת הוצג מודל העבודה בפני מנכ"לית משרד החינוך וכן בפני ועדת החינוך של מרכז השלטון המקומי וקיבל את ברכתו.

בהחלטה משיבה של ועדת החינוך של מרכז השלטון המקומי מיום 18.04.2012 נכתב: "ועדת חינוך ממליצה לראשי רשויות לעבוד על פי המודל לגיל הרך, כפי שהוצג ע"י נציגי קרן אניאס ובני שטינמץ, על פי יכולתן תוך הסתמכות על נכונות וסיוע מצד הקרן. יועבר מכתב לראשי הרשויות מטעם ועדת חינוך ואליה יצורף המודל"

חשוב לציין כי התהליך להעלאת המודעות לחשיבות ההשקעה בגיל הרך נמצא בתחילתו הן ברמה הממשלתית והן ברמה המקומית, לפיכך, בכל הרשויות תחום הגיל הרך עדין סובל ממחסור בתקציבים לצורך מתן המענים הנדרשים.

הקרן תמשיך לפעול ליצירת השינוי הרצוי בארץ בתחום הגיל הרך, בשותפות עם משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, קרנות נוספות, ארגוני מגזר שלישי, הורים ובעיקר אנשי מקצוע חדורי אמונה בנחיצות השינוי והעשייה.

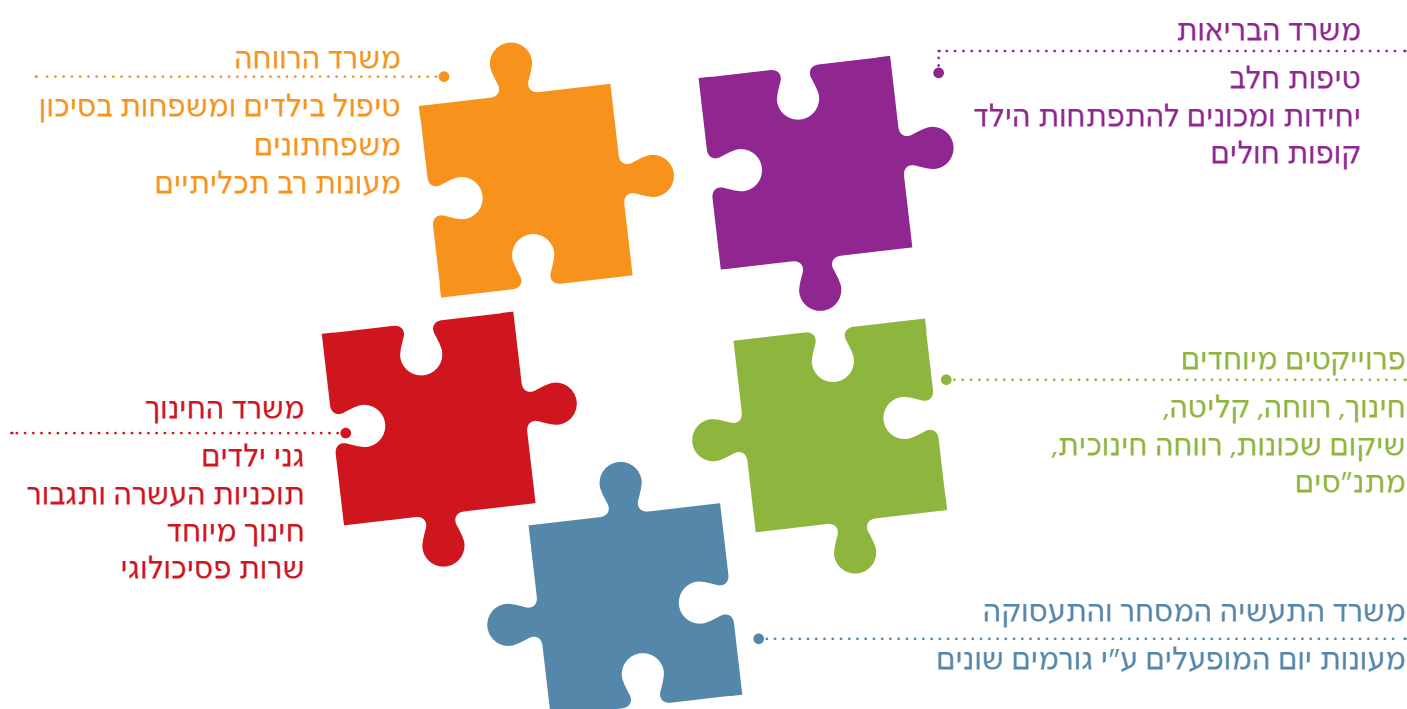
תודות גדולות שלוחות מהילדים, ההורים ואנשי המקצוע ברשויות המקומיות לאניאס ולבני שטינמץ שמאמינים בחשיבות העשייה למען הגיל הרך ומאפשרים לה להתממש.

.....

תזכורת קצרה לגבי המודל והעשייה:

מה הבעיה?

חשיבות הטיפול בגיל הרך כמו גם כדאותה החברתית והכלכלית הוכחו במחקרים רבים. הבעיה המרכזית של השירותים לגיל הרך בארץ נעוצה בפיצול הרב שקיים בהפעלתם. האחריות על מתן השירותים לילדים בגילאי לידה עד שש מפוצלת בין חמישה משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, ארגונים פרטיים וארגוני מגזר שלישי.



קרן שטינמץ החליטה לקדם את תחום הגיל הרך באמצעות שיתופי פעולה עם רשויות מקומיות המעוניינות לקחת אחריות על התחום וליצור מערך שירותים מקצועי ומתואם לגילאי לידה עד שש של כל הגורמים הפועלים בתחום הגיל הרך ביישוב.

ההחלטה לקדם מבנה אירגוני רשותי לתחום הגיל הרך הינה תולדה של ההבנה כי אין די במרכזים לגיל הרך על מנת לספק את הפיתרון המערכתי הנכון לתחום הגיל הרך ברשויות המקומיות. **יש נחיצות ודחיפות בהקמת יחידה עירונית תחת אגפי החינוך להובלת הנושא.**

מודל זה הוא לכאורה פשוט וניתן לסכמו תחת הכותרת **"בואו נעבוד כולנו ביחד למען ילדי העיר"**. בפועל הוא דורש שינוי בפרדיגמות של עבודה וחשיבה, מחייב את הרשות כולה לקחת אחריות על הנושא, בנחישות, להוסיף ולהפנות תקציבים לתחום הגיל הרך ולעיתים לשנות מבנים ארגוניים ופוליטיים קיימים ברשות. אבל כשזה מצליח – זו הצלחה של כולם – של אנשי המקצוע, הילדים וההורים.

עבודת הקרן בתחום הגיל הרך נשענת על מספר עקרונות:

- **תהליך ממושך** יצירת שינוי בתחום הגיל הרך, ובהתייחסות אליו, שיישאר לאורך זמן, מחייבת תהליך ממושך של שינוי במודעות לחשיבות הטיפול בילדים בגיל קריטי זה, ורתימת כל הגורמים האחראים על מתן השירותים בתחום, ללקיחת אחריות ולעבודה מקצועית משותפת.
- **שינוי מבפנים** אחריות הרשות המקומית: הקרן רואה את תפקידה כגורם מאפשר שינוי ולא כמי שעושה את השינוי בפועל. העשייה כולה, מתחילתה עוד סופה: מינוי מנהל/ת מקצועי/ת לתחום, חיבור כל הגורמים לעבודה משותפת, קביעת הצרכים, היעדים והתוכניות שיופעלו, היא של ראשי הרשויות, אנשי המקצוע העובדים ברשות, וההורים.
- **בנית תשתיות והוכחת תוצאות** התהליכים ותוכניות הנתמכים על ידי הקרן עוסקים ביצירת מבנה אירגוני של תחום הגיל הרך ברמה העירונית, השבחת היכולות המקצועיות של אנשי המקצוע, העלאת המודעות והידע של הורים ובעיקר טיפול בילדים הזקוקים לכך והשגת התוצאות הרצויות לגביהם.
- **תקציבי הקרן מיועדים להפעלת תוכניות התערבות מקצועיות למען הגיל הרך** הקרן מממנת, בשיתוף עם הרשויות המקומיות, תוכניות התערבות מקצועיות למען ילדים בגיל הרך. כל התוכניות שמופעלות בסיוע הקרן מלוות בתהליכי הערכה ובקרה.

תנאים מנבאי הצלחה

מהעשייה עולה בבירור כי התנאים להצלחה ולמתן שירות אוניברסאלי, טוב ומקצועי לגיל הרך ברשויות מקומיות, הם:

- אחריות ראש הרשות ומודעותו לחשיבות העשייה למען הגיל הרך.
- מינוי איש מקצוע מיומן ובעל ראייה מערכתית מתחום הגיל הרך להובלה מקצועית של התחום ברשות.
- שיתוף פעולה ותיאום בין כל המערכות הרשותיות הפועלות בתחום הגיל הרך, ליצירת רצף טיפולי ואיגומי משאבים.

אלה הם גם התנאים שהקרן מציבה לשיתוף פעולה עם רשויות נוספות.





שיתופי פעולה ברמה הארצית

ברמה הארצית העמיקו שיתופי הפעולה במטרה לשלב ידיים בעשייה למען קידום תחום הגיל הרך עם

- משרד החינוך – האגף הקדם יסודי
- משרד הבריאות – מחוז חיפה
- השלטון המקומי וראשי רשויות
- "אשלים" ו"תכנית התחלה טובה"
- החברה למתנ"סים
- קרנות פרטיות הפועלות בתחום הגיל הרך: רש"י, פעמי תקווה, שטינהארט, קלור.

פורומים מקצועיים

גם השנה פעלו, בעידוד הקרן, פורומים של אנשי מקצוע מרשויות רבות שנפגשו מספר פעמים בשנה על מנת לבסס קשרי עבודה והפריה הדדית. הפורומים מוקמים ומנוהלים על ידי אנשי מקצוע מהרשויות הנמצאות בקשר עם קרן שטינמץ:

- פורום צוותים שעובדים בטיפות חלב.
- פורום מנהלות מרכזים לגיל הרך.
- פורום של רכזות ומנהלות יישוביות לגיל הרך במחוז צפון של החברה למתנ"סים.

הקרן שותפה גם לפעולות להקמת פורום ארצי של היחידות להתפתחות הילד בקהילה שנועד לקדם נושאים מקצועיים, תפעוליים ותקציביים של היחידות ברחבי הארץ.

על פי בקשת מנהלות הגיל הרך בישובים השונים, התקיימו גם השנה מפגשי למידה פתוחים לכל הצוותים המקצועיים שבכל אחד מהם השתתפו אנשי מקצוע מרשויות שונות בנושאים:

- הדרכה להורים ולצוותי חינוך באמצעות וידאו
- משחקיות ופעילויות פתוחות לילדים ולהורים

השימוש בוידאו לצרכי טיפול והדרכה נפוץ מאד בעולם ויש צורך ללמוד ולהכיר את האפשרויות לשימוש בכלי זה. המפגש נתן הזדמנות לאנשי מקצוע ללמוד על דרכים קיימות לשימוש בוידאו לצרכי טיפול, הדרכת הורים והדרכת צוותים. ובאשר למשחקיות – המפגש עסק בפעילות המשחקיות המהוות חלק מפעילות המרכזים לגיל הרך ונדונו בו שאלות הנוגעות למטרות הפעלתן, התנאים להצלחתן ולגבולות ההתערבות.

בפורום טיפות חלב בו משתתפים, על בסיס קבוע, צוותים מקצועיים מנתניה, טירת כרמל, קריית אתא, אור עקיבא, ופרדס חנה – כרכור, עלו השנה לדיון נושאים כגון "סביבת הפגייה וסביבת הרחם – השלכות על התנהגות הפג, ועל מעקב התפתחותי" (הרצאתה של ד"ר גליה רבינוביץ) והושם דגש על מערכות היחסים בין צוות המרכזים לגיל הרך לבין אחיות התחנות בטיפול ההוליסטי בנושאים הקשורים להתפתחות הילד.

העשייה ברשויות

השנה סייעה הקרן תקציבית ל- 14 רשויות (חלקן בשותפות עם קרן פעמי תקווה) בהקמת והפעלת מערך השירותים העירוני לגיל הרך ובמימון תוכניות למען ילדים, הורים וצוותים מקצועיים: נתניה, פרדס חנה-כרכור, אור עקיבא, טירת כרמל, קריית אתא, כרמיאל, אבו סנאן, צפת, עמק המעינות, מגדל העמק, חצור, קצרין, גבעת אולגה (חדרה) ושדות נגב.

כמו כן סייעה הקרן בהדרכה והכוונה לרשויות רבות נוספות שהביעו עניין לקדם הקמת מערך שירותים עירוני לגיל הרך.

בכל הרשויות להן מסייעת הקרן, חלה התקדמות משמעותית בהבנית מערך השירותים לגיל הרך, בהתמקצעותו, ביצירת שיתופי הפעולה הנדרשים, בהעלאת המודעות לחשיבות קידום תחום הגיל הרך ובהפעלת תוכניות מקצועיות לטובת הילדים ההורים והצוותים המקצועיים.

- בישובים בהם הקרן מעורבת בפיתוח תחום הגיל הרך מושם הדגש על שני היבטים של העשייה לקידום התחום: ההיבט המערכתי שנועד לוודא שתחום הגיל הרך ברשות ייבנה ויתקיים לאורך שנים, גם לאחר שתסתיים תקופה תמיכת הקרן ביישוב-קיימות (Sustainability).
- הפעלת תוכניות התערבות מקצועיות לגיל הרך התוכניות כוללות תוכניות איתור, טיפול (פרטני וקבוצתי), הפעלת מסגרות חינוכיות, הדרכת הורים והדרכת צוותים מקצועיים. בכל ישוב נבחרות התוכניות על ידי ועדת ההיגוי לגיל הרך, על פי הצרכים שעולים מהמיפוי שנעשה ביישוב והן ממומנות בשיתוף עם הרשות המקומית.

השנה גם גובשה **מדיניות היציאה** של הקרן מיישובים לאחר תמיכה של 5 שנים, לפיה הקרן תמשיך לתמוך לשנתיים נוספות בתקציב נמוך יותר במערכי שירותים לגיל הרך ברשויות בהן מונתה מנהלת מקצועית ברשות לתחום הגיל הרך תחת אגף החינוך, והרשות מעמידה מטצ'ינג מלא למימון הפעילות.

יש לזכור כי התהליך להעלאת המודעות לחשיבות ההשקעה בגיל הרך נמצא בתחילתו, הן ברמה הממשלתית והן ברמה המקומית. לפיכך, בכל הרשויות תחום הגיל הרך עדיין סובל ממחסור בתקציבים לצורך מתן המענים הנדרשים.

רוב הרשויות בהן תומכת הקרן כבר מינו מנהלת מקצועית ברשות לתחום הגיל הרך כלדלהן:

נתינה הייתה חלוצה בחזון, בהקמת המודל ובביסוסו

פרדס חנה כרכור ואור עקיבא מנהלות המרכזים לגיל הרך מונו למנהלות מחלקות הגיל הרך ברשות.

חדרה, קצרין וחצור מונו מנהלות מקצועיות רשותיות לתחום הגיל הרך תחת אגף החינוך

המועצות האזוריות שדות נגב ועמק המעינות פועלות כיום, כמועצות אזוריות לפי מודל זה ומונו בהם מנהלים מקצועיים לתחום הגיל הרך במועצה.

צפת, מגדל העמק, קריית אתא מונו מנהלות מקצועיות לתחום הגיל הרך, אך טרם קובעה משרתן כמשרה רשותית.

בת ים שהיא כיום העיר השנייה שהקימה אגף לגיל הרך באופן מוסדר, באמצעות מכרז ושינוי מבני מערכת של המחלקה לגיל הרך במנהל החינוך.

טירת כרמל, כרמיאל ואבו סנאן טרם מונתה מנהלת רשותית לתחום הגיל הרך



נתניה

גב' טובה דולב, ראש מנהלת חינוך וחברה נתניה

"מודל נתניה' לגיל הרך פועל בעיר כ- 5 שנים. במהלך תשע"ב נהנו 1550 ילדים והוריהם משירותי המרכזים: 300 ילדים בגילאי 3-6 זכו לטיפולים פארה רפואיים ורגשיים, כ-800 ילדים בגילאי 2-6 השתתפו בתכניות איתור במסגרות החינוכיות ו-500 ילדים והוריהם השתתפו בפעילויות העשרה. מאז הקמת האגף לגיל הרך הוקמו בנתניה 3 מרכזים לגיל הרך שנותנים שירות זמין ונגיש בקהילה ומציעים להורים וילדים מגוון תכניות ופעילויות.

הגב' סיונה גולן, ראש אגף הגיל הרך בעיר אשר פיתחה את המודל, מציגה גידול משמעותי במספר הילדים והמשפחות הנחשפים למרכזים ומקבלים מענה באחד או יותר מהשירותים הניתנים.

היעדים אשר הוגדרו לפעילות הגיל הרך בעיר :

- א. צמצום עד כדי אפס ילדים אשר מגיעים לכיתה א' מבלי שזוהו כילדים בסיכון וקיבלו מענה במסגרת הגן
- ב. איתור של 90% מהילדים בעלי עיכוב התפתחותי בטרם כניסתם לכיתה א' ומתן מענה רלוונטי לכולם
- ג. איתור של 90% מהילדים בעלי עיכוב התפתחותי בטרם כניסתם לגן רשות (גיל 3)
- ד. טיפול פארה רפואי ורגשי ב- 250 ילדים בשנה
- ה. 100% מהילדים המזוהים כילדים בסיכון בגילאי לידה-6 יקבלו מענה במסגרת תוכניות קיימות ו/או תוכנית מותאמת במסגרת החינוכית בה הם לומדים.

מאז כניסתי לתפקיד ראש מינהל חינוך וחברה בעיר, לפני כשנתיים, אנו שמים דגש על פיתוח 'מודל נתניה' לדרגה הבאה, של מדידה והערכה באשר לתרומה של פעילות המרכזים במספר רמות:

- התפתחות ילדים-אפקטיביות המענים עבור הילדים אשר אותרו ונהנים משירותי המרכזים. בחינת אפקטיביות השירותים בטווח קצר ולטווח ארוך ברצף הגילאי ועד ההשתלבות המוצלחת בבית הספר היסודי.
- מודעות הורים לצריכה נבונה של שירותים בגיל הרך, בדגש על אוכלוסיות מוחלשות בעיר.
- מודעות צוות חינוכי-השפעת פעילות המרכזים על מודעות הצוותים החינוכיים לאיתור מוקדם של עיכובים התפתחותיים, ורתימת הגורמים הרלוונטיים למתן מענה.

אני מברכת את פעילות הקרן לקידום המענים בגיל הרך, ברשויות נוספות ומודה על תרומתכם לפעילות בעיר נתניה".



"מפתיע היה לראות איך עם הקמת המחלקה לגיל הרך, חל שינוי בגישת מובילי תוכניות וארגונים בשוב וקל יותר היה לגייסם לשיתופי פעולה משמעותיים".

"אחת המטרות שהצבתי לעצמי עם מינויי כמנהל אגף החינוך היתה להמליץ בפני ראש העיר לקחת אחריות כוללת על החינוך הקדם יסודי מלידה ועד גיל 6. **השתכנעתי מתוך שיחות עם גורמים מקצועיים שהשנים הראשונות הן השנים המעצבות ביותר בהתפתחותם התקינה של הילדים.**

האחריות ממומשת באמצעות מינוי אשת מקצוע מנוסה, שתפקידה עד היום היה מנהלת המרכז לגיל הרך, כמנהלת המחלקה לגיל הרך. כבר בשנה הראשונה לתפקודה פעלה לאיגום משאבים ולכינוס ותאום של כל הגורמים הפועלים לרווחת הגיל הרך.

מפתיע היה לראות איך עם הקמת המחלקה לגיל הרך, חל שינוי בגישת מובילי תוכניות וארגונים בשוב וקל יותר היה לגייסם לשיתופי פעולה משמעותיים.

היו יחסי העבודה הטובים גם בשנים שקדמו להקמת המחלקה, אולם כיום ניתן לשתף ביתר קלות את נציגי המחלקות האחרות בשוב ברצון להקמה של פרויקטים חדשים ושיתוף תוכניות קיימות תוך שילוב ידיים ומשאבים.

חוברת הביכורים על שירותים ותוכניות למשפחות ולילדים הינה דוגמה מצוינת לריכוז התחום וכל זאת בנוסף למקבץ תוכניות ופעילויות המופעלות באמצעות המחלקה".

פרדס חנה-כרכור

גב' אילנה זגול, מנהלת אגף החינוך, מועצה מקומית פרדס חנה-כרכור

"היה ברור לנו, כרשות מקומית, שחשוב לפגוש את הילדים מרגע לידתם על מנת למנוע פערים בשלבים מתקדמים של חייהם".

"לפני כשנה הוקמה במועצה המקומית פרדס חנה-כרכור מחלקה לגיל הרך מלידה עד גיל 6. היה ברור לנו, כרשות מקומית, שחשוב לפגוש את הילדים מרגע לידתם על מנת למנוע פערים בשלבים מתקדמים של חייהם.

התכנית מכוונת לאיגום משאבים תוך יצירת רצף חינוכי וגיוס כל השותפים בתהליך החינוכי של גידול הילדים-משרד החינוך, משרד הבריאות, משרד הרווחה, שירותים פרא-רפואיים, מעונות הילדים וההורים.

נושא הרצף הזה נבנה במסגרת הפורום היישובי לחינוך כשכל אחד בתהליך מחוייב להעביר את הילד לשלב הבא בצורה הטובה ביותר באחריות ובאחריותיות.

ראש המועצה מעודד, תומך ומשקיע משאבים בתכנית ובכל הזדמנות מדגיש את החשיבות בבניית המהלך, מתוך ששנות חיו הראשונות של הילד הן קריטיות להתפתחותו ולעיצוב יכולותיו השכליות והחברתיות".

קצרין

ד"ר עדית קמחי, מנהלת אגף חינוך וחברה במועצה המקומית קצרין

"השיח הקהילתי הינו פורה ומתפתח והצוותים המקומיים הולכים ומתמקצעים באופן מואץ. מדובר בקפיצת מדרגה אמיתית במהלך 4-5 שנים".

"המחקרים המדעיים וניסיונו באגף החינוך וחברה בקצרין, מעידים כי הגיל הרך הוא חלון הזדמנויות להשפעה על עיצוב האדם, גישתו, כישוריו, מיומנויותיו.

לפיכך, בתמיכה, ביעוץ ובשותפות של קרן שטינמץ, יצרנו בקצרין 'תנועה בריאה' שכללה הקמת צוותי עבודה, גיבוש מענים לצרכים ותוכניות איתור/העשרה/התערבות/מניעה בגיל הצעיר ביותר.

התוצאות ניכרות בשטח-מספר הילדים המגיעים לפעילויות הוא רב, היכולת של אנשי המקצוע לסייע מבעוד מועד-לילד, למשפחתו ולצוות היא גדולה. השיח הקהילתי הינו פורה ומתפתח והצוותים המקומיים הולכים ומתמקצעים באופן מואץ. מדובר בקפיצת מדרגה אמיתית במהלך 4-5 שנים".

"הרשות המקומית רואה חשיבות רבה בעובדה שמנהלת תחום גיל רך היישובית הינה עובדת הרשות המקומית וזאת מתוך לקיחת אחריות על תחום חשוב זה..."

"כמנהל אגף החינוך בחצור הגלילית, אני רואה חשיבות מאוד גדולה בפיתוח וקידום תחום גיל הרך ביישוב בראיה מערכתית ארוכת טווח.

הרשות המקומית רואה חשיבות רבה בעובדה שמנהלת תחום הגיל הרך היישובית הינה עובדת הרשות המקומית וזאת מתוך לקיחת אחריות על תחום חשוב זה, והשארית המנדט לקבל החלטות משמעותיות בידי הרשות המקומית.

המחלקה לגיל הרך והמרכז לגיל הרך שמתחתיה פועלים במקצועיות תוך עבודה משותפת של כל הגורמים ביישוב העוסקים בגיל הרך והתייחסות לכלל אוכלוסיות היעד הסובבות את הילד ומשפחתו.

אני מניח כי ההתערבות מוקדמת שלנו בשלב כה מוקדם זה בחיי הילדים, תביא לתוצאות מיטביות ואף תחסוך השקעת משאבים בטווח הארוך ותוביל אותם להצלחה בעתיד".

בתים

מר אביב קינן, סמנכ"ל חינוך ורווחה, עיריית בת ים

"המודל הארגוני אומר למעשה: שמדור גני הילדים הוא חלק ממחלקה גדולה יותר העוסקת בגיל הרך".

"המעבר מהסתכלות על גני ילדים להסתכלות רחבה על הגיל הרך בבת ים. לאחר כניסתי לתפקיד (2011) והתייעצות עם גורמים שונים בתחום, אך יותר מזה בעקבות הסתובבות בגני הילדים, מרכז לגיל הרך, טיפות חלב וכד': הבנתי שאם לא נתחיל להסתכל על גילאי לידה עד שש אין סיכוי שנצליח לקדם את ילדינו ואת מערכת החינוך באופן משמעותי. ההסתכלות דרך גני הילדים מצרה את התמונה בשני אופנים:

א. אין הסתכלות שלמה על חייו של הילד (חינוך בלתי פורמאלי, משפחה, רווחה, בריאות וכד').
ב. יש התעלמות כמעט מוחלטת מגילאי לידה עד 3 (ולפעמים עד חמש: הזמן בו הם נכנסים למערכת החינוך שלנו)

הפגישה עם איריס מקרן שטינמץ חידדה לי את מודל העבודה אותו חיפשתי. המודל הארגוני אומר למעשה: שמדור גני הילדים הוא חלק ממחלקה גדולה יותר העוסקת בגיל הרך. לכן גם חיפשתי מועמדת בעלת רקע רחב בתחום הסוציאלי שתוכל להוביל את המחלקה. כך נבנו המכרזים. מונתה סגנית לטובת תפעול גני הילדים.

נוצרים חיבורים ראשונים עם הגורמים השונים. אני מאמין שכך בתוך שנתיים שלוש נציע את מערך הגיל הרך קדימה וילדינו הרכים יזכו להתייחסות שלמה ורחבה."



"ערכנו במאמץ רב שינוי ארגוני וכיום קיימת רכזת אחת שרואה את קבוצת הגיל החשובה הזו על כל היבטיה".

"קרן שטינמץ נכנסה לעבוד אצלנו לפני כשנתיים. כתוצאה מכניסתה קרו במועצה מספר תהליכים בתחום הגיל הרך:

1. **התייחסות הרשות לגיל הרך** באופן היסטורי, המועצה שלנו מעריכה את הגיל הרך כגיל חשוב ביותר להתפתחות, וכחלק ממורשת הברוכה של מלכה האס והתנועה הקיבוצית. עם זאת, כניסת הקרן הביאה איתה את הצורך לחשוף פעילויות קיימות וחדשות בפני גורמים שונים ברשות. דבר שהביא לשיתופו של ראש המועצה במהלכים ופעילויות השונות. ראש מועצה מעורב – הוא גורם משמעותי ביכולנו לקדם מהלכים אסטרטגיים הנוגעים לגיל זה.

2. **היבט ארגוני** עד לכניסת הקרן הייתה האחריות על גילאי לידה עד 6 מפוזרת בין שני אנשי צוות (ותחומים נוספים אצל גורמים אחרים). ערכנו במאמץ רב שינוי ארגוני וכיום קיימת רכזת אחת שרואה את קבוצת הגיל החשובה הזו על כל היבטיה.

3. **היבט מערכתי העיסוק בילדי לידה עד 6 נוגע למספר מערכות: רווחה, בריאות, שרות פסיכולוגי, חינוך, מתנ"ס. הצורך לראות את כל הגורמים הללו כשותפים, יש בה פוטנציאל רב** (שאנו רק בתחילת מימוש). רק ראיית הילד כמכלול אחד שיש לקדמו, תוביל לעבודה נכונה יותר. זו אחת המשימות שהוגדרה לנו ע"י קרן שטינמץ

4. **צוות היגוי רחב לגיל הרך** על מנת לקדם את הסעיפים הקודמים, נדרשנו להקים צוות היגוי לגיל הרך. תפקיד הצוות, שבימים אלו מרוענן, לראות כיצד לקדם את תחום הגיל הרך ברשות: תוכניות, דרכי פעולה, אתגרים ועוד. המטרה היא שחברי הצוות יירתמו כולם על מערכותיהם, להגשמת שאיפה זו.

5. **תוכנית מניעה** בעזרת הקרן אנו סוקרים כיום את כל הילדים בגילאי לידה עד 3 (עד הכניסה לגן) למעונות בכל יישובינו, נכנסים בעלי מקצוע (פיזיותרפיות, מרפאות בעיסוק, פסיכולוגים וקלינאיות תקשורת). הם צופים בילדים, ויוצרים קשר עם ההורים כאשר הדבר נדרש, כך שילדים אלו מגיעים מוקדם מאוד לאבחון ובהמשך לטיפול. מיפוי הילדים ואיתורם כולל גם הדרכות לצוותים ולהורים, והינו גורם חשוב במעלה במניעת קשיים בהמשך חיי הילדים."

שדות נגב

מר מוטי אדרי, מנהל מחלקת חינוך שמועצה אזורית שדות נגב

"מנהל תחום הגיל הרך ברשות מהווה צומת חשוב בין המערכות הממסדיות השונות"

תהליך העבודה ברשות החל מיחידות הקצה שהשירותים הניתנים להן הוגדרו דרך המסגרות ע"פ צרכיהן ומתוך תהליך של הדברות וניתוח. תהליך זה אפשר למועצה לראות כיצד אמור להיבנות מערך מענים המותאם למאפיינים הדמוגרפים והגיאוגרפיים של המועצה יחד עם הבנות תיאורטיות חשובות לבניית מודלים העשרתיים וטיפוליים לגיל הרך.

מהידע שנאסף הובן שעל המועצה לבנות רצף תהליכי מערכתי מלידה ועד שש ללא "המחיצות" הבירוקרטיות בין המחלקה לשירותים חברתיים לבין מחלקת חינוך מתוך ראיית הגיל הרך כרצף מלידה ועד גיל שש.

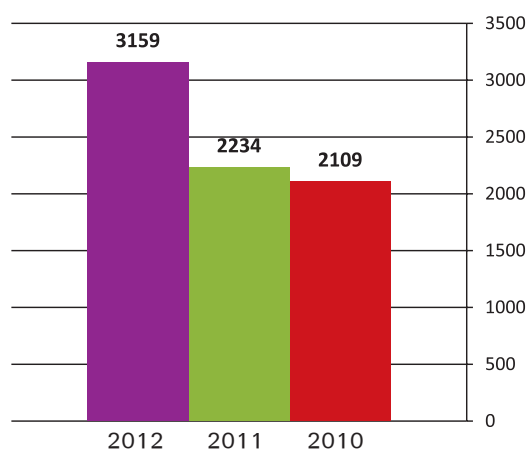
נדבר חשוב ביישום הנאמר לעיל הינו מינוי מנהל תחום הגיל הרך ברשות שלמעשה מהווה צומת חשוב בין המערכות הממסדיות השונות חינוך, רווחה, קרנות, משרד הבריאות קופ"ח וכו' גם לאיגום משאבים כולל וגם ליצירת רצף מענים טיפוליים והעשרתיים לגיל הרך מתוך מבט כולל.

דגש נוסף שהושם בתהליך העבודה וגיבוש המענים הוא שהתוכנית לגיל הרך תהייה תוכנית מניעתית, מערכתית, שתדגיש את חשיבות הגיל הרך למימוש הפוטנציאל אצל הילדים. היא יוצאת מתוך הנחה שהתערבות מניעתית נגישה, זולה ויעילה יותר לאוכלוסייה מהתערבות טיפולית. שיתוף הפעולה של ההורים סביב תוכנית נורמטיבית הוא רב יותר."

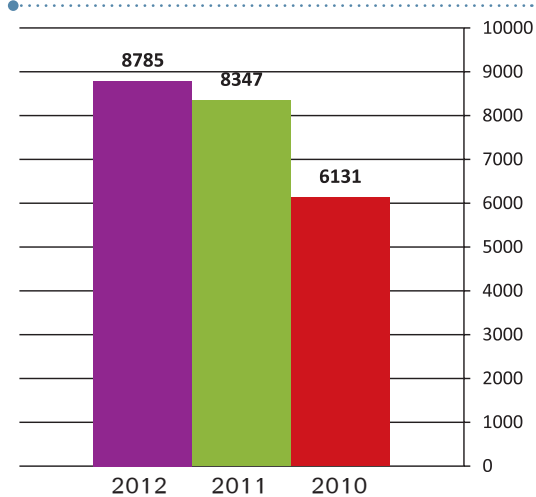
שם המרכז	תכניות איתור במסגרות	טיפול	תכניות העשרה ומניעה	מסגרות חינוכיות	הכשרה והדרכה
אבו סנאן	מעג'ן בגנים	יחידה התפתחותית	קידום בריאות מוכנות לא' סדנאות לאימהות מרכז העשרה		העשרה אינסטרומנטאלית לגננת גני חובה
אור עקיבא	מעונות וגנים	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים התפתחותיים מסיכון לסיכוי	משחקיה תכנית רצפים מרכז מטאור תכנית "אילנות" בגני'	קט-גן	השתלמויות לצוותים
חצור הגלילית		יחידה טיפולית, מכוון פרט בגני הילדים	באים באהב"ה, משחקיה מודרכת, העשרה התפתחותית, העשרה וחקר בתחום המדע, קבוצות הורים.	מעון יום	השתלמויות לצוותים חינוכיים
טירת כרמל	איתור בטיפות חלב, מעונות, מעג'ן בגני'	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים התפתחותיים טיפולים רגשיים שר"פ	תכניות מניעה לילדים ולהוריהם: התחלה טובה, ביחד, בית וגן ניצנים: לילדי גני חובה וילדי א-ב	מעון יום, צהרונים, קטי גנים	מחלקת הכשרה
כרמיאל	לראות את הנולד: איתור במעונות מעג'ן	טיפול התפתחותיים	בית פתוח "אם לאם"		
מגדל העמק	איתור במעונות, במסגרת הבית הפתוח	טיפול התפתחותיים נתיבים להורות, תכנית אור	בית פתוח משחקיה		הדרכות צוות מקצועי טיפולי
נתניה-קרית נורדאו	מעג'ן, תכנית "דיו" בגנים. איתור ילדים במצוקה נפשית במעונות, איתור במשפחתונים	יחידות להתפתחות הילד, יחידת לוויין של בי"ח גהה, טיפולים רגשיים	מיל"ת, לגדול ביחד, ליווי התפתחותי	מועדוניות	הכשרת צוותי המרכזים.
פרדס חנה	תכנית התערבות בטיפות חלב, איתור במעונות היום ובגני הילדים.	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים רגשיים והתפתחותיים	התערבות בגני', תכנית התערבות במעון יום.	קט גן	
צפת	מיל"ת	מכון פרט: התפתחותי ורגשי קראטה טיפולי מיל"ת-תגבור, "חצר פעילה", בית פתוח, מעברים, טף, אתגר, מהבית לביה"ס, מעברים לאוכ. חרדית, חיזוק קשר הורה ילד	משחק-מאור חיים. תכנית קרב: קיימות, עיר מנגנת		הדרכת צוותים
קצרין	מט"ן-איתור מוקדם וטיפול במעונות יום	טיפול התפתחותיים	הדרכת הורים, סיוע בשפה בעברית		השתלמויות לצוותים
קרית אתא	איתור והדרכה בטיפות חלב איתור במעונות יום ע"פ צורך	יחידה להתפתחות הילד בקהילה	שילוב צוות התפתחותי במעונות יום. קבוצות הורים	שני קטי גנים מועדוניות לילדים בסיכון	



מספר ההורים השותפים לתכניות בגיל הרך לאורך השנים

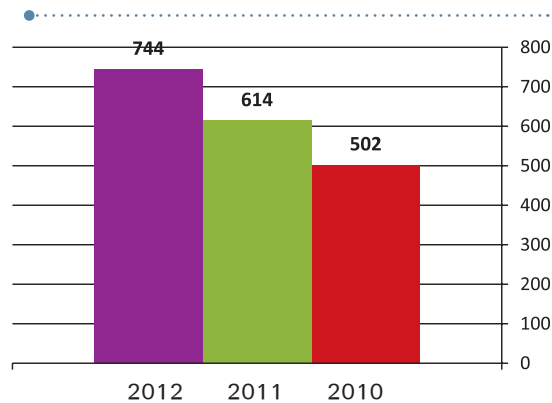


סה"כ ילדים משתתפים בתכניות לאורך השנים

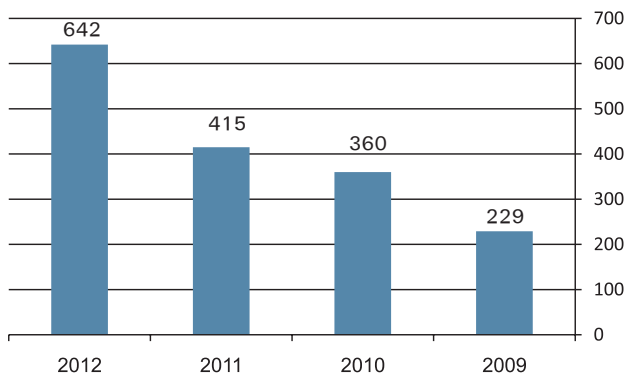


* מספר הילדים גדול יותר ממספר ההורים באופן בולט כי נלקחו בחשבון הילדים שהשתתפו בתכניות האיתור.

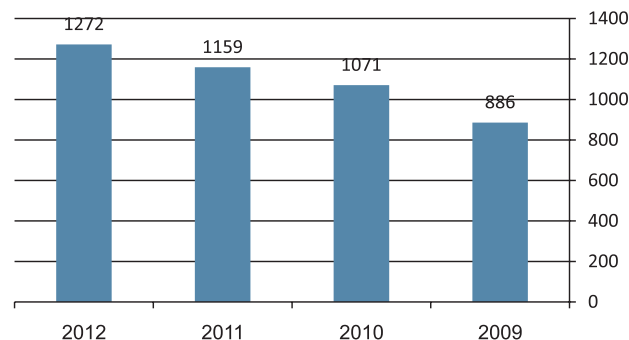
מספר המשתתפים בהדרכות צוותים לאורך השנים



ילדים שהשתתפו בקבוצה ארוכת טווח יותר מ-10 מפגשים בשנה



ילדים שקיבלו טיפול או הדרכה פרטנית קבועה מעל 20 מפגשים בשנה



ניתן ללמוד מהנתונים כי לאורך השנים חלו שינויים משביעי רצון המצביעים על התמקצעות תחום הגיל הרך

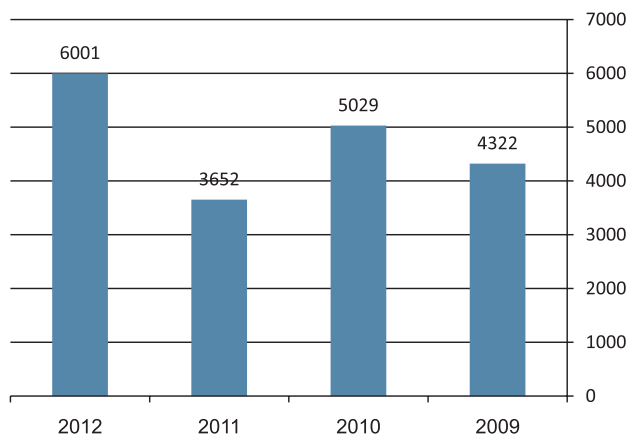
ברשויות שבהן הקרן תומכת:

1. חל גידול במספר הילדים המתמידים ומשולבים בתכניות שנתיות קבועות הן פרטניות והן קבוצתיות. ידוע בספרות המקצועית כי לתכניות אלו ההשפעה הגדולה ביותר על שיפור התפתחותי במצבם של הילדים (Takanishi & Bogard, 2007).

2. חל גידול משמעותי במספר אנשי הצוות ברשות המודרכים באופן קבוע וכן במתן שירותי ההדרכה במקביל.

3. כ-25% מהילדים שעברו תהליכי איתור הופנו להערכה נוספת ומחצית מהם, כ-600 ילדים, כבר נמצאים בטיפול. המחצית השנייה של הילדים זוכים לתכניות התערבות בתוך המסגרות החינוכיות כולל התייחסות מיוחדת של הצוות לצרכיהם.

ילדים שעברו תהליכי איתור ילדים שעברו תהליכי איתור (כולל תכנית מעג"ן בגנים)



ביבליוגרפיה:

Ruby Takanishi & Kimber L. Bogard (2007), Effective Educational Programs For Young Children: What We Need To Know? Child Development Perspectives, Vol 1, No. 1 Pp. 40-45.